

Motion till riksdagen

1988/89:Jo267

av Lars Werner m. fl. (vpk)

En långsiktig livsmedelspolitik

Bevara och utveckla det svenska jordbruket

Den svenska jordbrukspolitiken fungerar inte. Jordbruket medför många miljöproblem, som den hittills förda jordbrukspolitiken inte kommit till rätta med. Vi har fortfarande ett kostsamt spannmålsöverskott och en regional snedfördelning av jordbruksstödet. Matpriserna stiger snabbare än andra kostnader och tillsammans med Japan ligger vi högst i världen. Jordbrukspolitiken har i alla dessa avseenden misslyckats. Den har inte heller förmått befrämja framväxandet av alternativ odling i tillräcklig omfattning. Efterfrågan på sådana produkter överstiger vida tillgången.

Förädlingsleden i livsmedelsproduktionen är i hög grad monopoliserade, och såväl producenternas som konsumenternas inflytande är därmed starkt begränsat.

Det är helt uppenbart att Sverige behöver en ny långsiktig livsmedelspolitik. Vi vill i denna motion framföra vår uppfattning om grunderna för en sådan långsiktig politik.

Den nu aktuella jordbruksdebatten speglar inte bara den inhemska kritiken mot jordbrukspolitiken. In på scenen har andra aktörer stigit. Jordbruket har blivit allt viktigare i de internationella relationerna. Pådrivande i dessa diskussioner är framför allt USA, som vill öppna internationella marknader för sin livsmedelsexport. Inom ramen för GATT pågår ett intensivt arbete i syfte att liberalisera den internationella handeln med jordbruksprodukter.

I princip är man överens om att importrestriktioner måste minskas, exportsubventioner likaså. Även stödet till inhemsk jordbruksproduktion skall trappas ner. I den mån man diskuterat kvalitetsaspekterna så är det i termer av "tekniska handelshinder", som skall undanröjas. Denna inställning kan vpk definitivt inte acceptera!

Kraven på kvalitet när det gäller livsmedel är grundläggande.

- Vi kräver av den svenska livsmedelsproduktionen att den ska ske utan en mängd tillsatser, som antibiotika och hormoner till djuren, bekämpningsmedel och andra tillsatser till spannmål.
- Vi kräver en djurhållning som tar hänsyn till djurens trivsel och naturliga behov.
- Vi säger nej till bestrålning av livsmedel och t ex vaxning av frukt.

Vi måste kunna ställa samma krav på de livsmedel som importeras, och vi måste kunna skydda vår inhemska produktion mot en lågprisimport av sämre kvalitet.

Det är bara vårt eget jordbruk vi kan sätta normer och regler för. Och det är vårt inhemska jordbruk vi kan kontrollera. Många otillåtna tillsatser och metoder kan inte spåras genom att man analyserar den färdiga produkten. Inför de importerade livsmedlen tvingas vi acceptera en betydande osäkerhet om hur de tillverkats.

Vi måste bevara och utveckla vårt inhemska jordbruk! En långsiktig livsmedelspolitik, där kvalitetskraven utgör en grundläggande del, måste ligga till grund för vår hållning i internationella förhandlingar.

Vem ska bestämma?

Det är illavarslande att Sverige deltar i de internationella förhandlingarna utan att ha fastlagt en politik för vad vi vill med vårt jordbruk. De länder vi förhandlar med har sina mål klara, de vet vad de vill.

Risken är uppenbar att vår jordbrukspolitik blir en effekt av de internationella förhandlingarna istället för att utgöra en grund för dem. De grundläggande beståndsdelarna i internationella överenskommelser kring handel går tillbaka till efterkrigstiden. Då var medvetenheten om miljöproblem och faror med gifter, bekämpningsmedel och kemiska tillsatser obefintlig. Idag behövs det därför en förnyad allmän debatt kring regler och principer för den internationella handeln, där dessa aspekter tillmäts sin egentliga betydelse. Sverige måste ta sådana initiativ. Riksdagen bör särskilt uppmärksamma dessa frågor.

Ett ekologiskt anpassat jordbruk

Det är en huvuduppgift för vårt land att garantera människor livsmedel med hög kvalitet till rimliga priser, vilket enligt vår mening förutsätter att vi bevarar och utvecklar det svenska jordbruket. Detta i sin tur förutsätter ett fortsatt starkt samhällsligt engagemang. Men det skall vara ett engagemang i förändrade former. Målen och visionerna för samhällsutvecklingen i stort präglar också synen på jordbruket. För vänsterpartiet kommunisternas del innebär det att vi vill uppnå:

1. Ett ekologiskt jordbruk
2. Ett jordbruk i hela landet
3. Goda arbetsförhållanden och försörjningsvillkor för de som arbetar inom jordbruk, förädlingsindustri, distribution och handel
4. Reellt inflytande för konsumenterna i livsmedelsproduktionens alla led
5. Ett jordbruk med låg sårbarhet i krisssituationer
6. Solidaritet med tredje världens länder i de internationella relationerna på jordbruksområdet.

Fungerande kretslopp

Ett ekologiskt anpassat jordbruk utgör ett fungerande kretslopp, det tidigare växelbruket var i princip ett sådant. Genom den, under 50-talet och framåt, ökande tillgången på konstgödsel bröts behovet av ett kretslopp. Gårdar specialiserades på antingen spannmålsproduktion eller djurproduktion. På djurgårdar blev gödseln ett avfallsproblem, på spannmålsgårdarna en

bristvara. Överallt blev behovet av utifrån kommande insatsvaror allt större. Det ensidiga jordbruket ökade behovet av kemikalier. Djurhållningen tog liten hänsyn till djurens trivsel och naturliga behov. Livsmedlens kvalitet försämrades. Huvuduppgiften idag i det svenska jordbruket är att upprätta fungerande kretslopp så att vi kommer tillrätta med de negativa effekterna på miljön och produkterna. En sådan utveckling kan inte ske genom en återgång till tidigare jordbruk. Utvecklingen kan aldrig vridas tillbaka. Den måste ske genom en fortsatt förändring av teknik och metoder.

Två vägar

Omläggningen till ett ekologiskt anpassat jordbruk är en lång process. Vi måste gå två vägar; dels ge ett kraftfullt och målmedvetet stöd till den alternativa odlingen, dels ge det konventionella jordbruket möjlighet till en successiv anpassning.

Stöd till den alternativa odlingen

Alternativ odling bedrivs enligt flera olika metoder. Gemensamt för dem är att produktionen i huvudsak baseras på platsgivna resurser. Biologiska och ekologiska hänsyn ligger till grund för odlarens åtgärder. Man eftersträvar att producera hälsobefrämjande livsmedel, bevara jordens fruktharhet, skapa en sådan miljö att djurens naturliga beteende och behov tillfredsställs. Man vill hushålla med resurser och förhindra miljöförstöring.

I dag finns det ca 700 alternativodlare med 10 000 ha åker. Efterfrågan på alternativodlade produkter överstiger vida tillgången.

Ett temporärt omlägningsstöd till de som vill gå över till alternativ odling har aviserats (så lämpligt i valrörelsens slutskede). Dessvärre har regeringen ännu ej fattat något beslut. Ett temporärt stöd kan vara ett första steg, men vad som behövs är ett kontinuerligt stöd. Stödet skall omfatta, förutom areal med prisreglerade grödor, även arealer för vall, grönfoderväxter och grüngödslingsgrödor. Genom en sådan uppläggning kan stödet i större omfattning komma till användning i landets norra delar och i övrigt där det av regionalpolitiska skäl är särskilt angeläget. Det bör även övervägas hur stödet skall konstrueras. Inrättande av en strukturfond kan vara en tänkbar väg. Vi föreslår att riksdagen beslutar införa ett kontinuerligt stöd för omläggning till alternativ odling.

Regeringens avsikt är att det kortsiktiga stödet ska finansieras inom ramen för statens delansvar för överskottsarealen. Detta kan inte vara en lösning för ett långsiktigt omställningsstöd. Formerna för dess finansiering måste beslutas i det arbete med att formulera en långsiktig livsmedelspolitik som nyligen påbörjats i en parlamentarisk arbetsgrupp.

Intresset för alternativ odling är stort bland lantbrukare som tillämpar konventionella metoder. Gårdar som nu är omlagda till alternativ odling kan då fylla funktionen som modellgårdar. För det arbete som är förknippat med detta – att ta emot studiebesök, rådgivning, information och visst studiematerial – bör ersättning utgå.

Vi föreslår att riksdagen beslutar införa en ersättning för s k modellgårdar.

Stöd till rennäring

Mot. 1988/89

Jo267

Vpk föreslår en uppräknig av prisstödet med 75 kr/ren, vilket innebär att 6 750 000 kr behöver tillföras utöver regeringens förslag. I separat motion redogörs för vpk:s principiella stöd för rennäringen.

Stöd till trädgårdsnäring och fruktodling

Ett omlägningsstöd bör inte bara komma lantbruket till del. Även inom trädgårdsnäringen och fruktodlingen behövs ett sådant stöd.

Under hösten 1988 beslöt riksdagen om en avveckling av den hittillsvarande importregleringen när det gäller äpplen och päron. Riksdagen avvisade i det sammanhanget krav från bl a vpk att kraven skall ställas lika högt när det gäller importerad frukt som inhemsk. Det finns därmed en uppenbar risk att importerad frukt med lägre kvalitet och därmed lägre priser kan konkurrera ut den inhemskt producerade frukten. Vpk föreslår att samma krav skall gälla för såväl inhemsk som importerad frukt. Det är angeläget att den svenska fruktodlingen ges en rimlig kompensation för de förändrade importreglerna. Den av regeringen satta ramen synes snäv och bör avvisas. Förnyade förhandlingar bör äga rum. Inom ramen för detta stöd bör också omläggning till alternativ odling kunna stimuleras.

När det gäller trädgårdsnäringen föreslår vi att formerna för och behovet av ett sådant stöd utreds.

Antalet rådgivare i alternativ odling måste utökas. På sikt måste sådan rådgivning bli tillgänglig på varje lantbruksnämnd. Vi föreslår därför en successiv utbyggnad av denna rådgivning, med början 1989. Lantbruksstyrelsen bör beviljas medel för tre nya rådgivare i alternativ odling.

En utökad satsning bör också kunna innebära en utökad rådgivning till hobbyodling. Det är särskilt angeläget vad gäller fruktodling och trädgårdsodling. En stor del av landets samlade produktion på dessa områden framställs genom hobbyodling, och intresset för alternativ odling är mycket stort.

Den alternativa odlingen befinner sig i ett intensivt utvecklingsskede, många frågor och problem uppstår. Det är därför nödvändigt med ökade resurser till forskning och metodutveckling. En alltför liten del av de pengar som satsas på forskning och utbildning kommer den alternativa odlingen tillgodo.

Vi föreslår därför att Sveriges Lantbruksuniversitet dels får ytterligare medel till sitt förfogande för forskning kring alternativ odling, dels att SLU fortsättningsvis inom sina ramar omdisponerar ytterligare medel till den alternativa forskningen. Även via skogs- och jordbrukets forskningsråd kanaliseras medel till forskning och utveckling av alternativ odling. Av de totala anslagen är dock den del som går till alternativ odling mycket liten. En större del av anslagen bör gå till denna forskning. Företrädare för den alternativa odlingen bör ges större inflytande över detta utvecklingsarbete i de församlingar som beslutar om denna forskning.

Sedan 1985 har arealen för alternativ odling fördubblats, och intresset är i starkt stigande. Alternativodlingen har i många år kämpat i motvind. Allt eftersom insikten om det konventionella jordbrukets miljöproblem vuxit, så

har också inställningen till den alternativa odlingen blivit allt mer positiv. Den alternativa odlingens mål och metoder stämmer väl överens med de mål som samhället sätter upp för miljön och för livsmedelsproduktionen. Därför är det en samhällelig angelägenhet att ge den alternativa odlingen ett stöd.

Anpassa det konventionella jordbruket

Den totala åkerarealen i Sverige var år 1987 2,9 miljoner hektar uppdelade på 104 000 brukningsenheter. Det svenska jordbruket är förhållandevis specialiserat. Jordbruksföretagen är inriktade antingen på växtodling eller på husdjurskötsel. Den snabba strukturomvandling som skett inom det svenska jordbruket under efterkrigstiden har lett till en rad problem. Under senare år har miljöaspekterna uppmärksammats. Jordbruket ger upphov till ett stort läckage av näringsämnen, framför allt kväve och fosfor. Om vi inte kommer tillrätta med dessa utsläpp från jordbruket, kommer vi inte tillrätta med de katastrofala havsföroreningsproblemen. Ensidigheten har också ökat känsligheten för skadeangrepp, vilket lett till en massiv användning av bekämpningsmedel. Detta utgör ett hot mot miljön och leder också till sämre kvalitet på de producerade livsmedlen.

I syfte att minska användningen av handelsgödsel och bekämpningsmedel föreslår vi att avgifterna på dessa produkter fördubblas. En regional differentiering av avgiften bör övervägas. Eftersom kväveläckage framför allt är ett problem i södra delarna av landet bör högre avgifter tas ut där. Dessutom föreslår vi att avgifterna i framtiden ytterligare höjs genom en successiv upptrappning under 10 år. På så sätt ges näringen en möjlighet till omställning. Ett konkret förslag till en sådan successiv upptrappning bör utarbetas snarast.

För bekämpningsmedel är det dessutom nödvändigt att helt förändra beräkningsgrunden. Detta har vpk tidigare påpekat. I dag ser vi precis den utveckling vi befarade. Bekämpningsmedelsföretagen framställer nya medel, som är verksamma vid så små mängder att avgiften blir betydelslös då den beräknas på använd mängd bekämpningsmedel. Istället måste avgiften beräknas på bekämpad areal. Det nödvändiga målet är att ersätta bekämpningsmedlen med förebyggande växtskydd. En ny metod för avgiftens beräkning bör utarbetas under 1989.

Men det räcker inte med restriktioner, det behövs också rådgivning och stöd. Utöver vad regeringen föreslår anser vi att Lantbruksstyrelsen bör få ökade anslag för åtgärder i syfte att minska växtnäringsläckaget och för att minska användningen av bekämpningsmedel.

Det arbete som påbörjats med åtgärder för att förbättra stallgödselhanteringen, föreskrifter för hur och när spridning får ske, måste fortsätta. Det gäller också inriktningen på att hålla marken täckt under vinterhalvåret.

Därför behöver anslaget till försöks- och utvecklingsverksamhet när det gäller stallgödselhantering och stöd till odling av fånggrödor utökas. Den treåriga ramen på 10 mkr bör höjas till 24 mkr, varav högst 9 mkr disponeras under budgetåret 1989/90.

I dag är samhällets insatser för att styra jordbruket i riktning mot bättre ekologisk anpassning kortsiktiga, ogenomtänkta och uppsplittrade. En viktig del i en långsiktig jordbrukspolitik är att samla de miljöförbättrande

åtgärderna till en helhet, som kan användas mer flexibelt. Ett mål är att öka blandjordbruken, som kombinerar växtodling och djurhållning.

Mot. 1988/89
Jo267

Överskottsareal?

Vi anser inte att Sverige har en överskottsareal. Vi har däremot en överskottsproduktion. Ett ekologiskt anpassat jordbruk kommer att minska detta överskott, inte för att det ger så mycket lägre skördar, utan därför att det innebär en alternativ användning av åkermarken. Den ökade vallodlingen ger grovfoder till djur och kväve till jorden. Vi anser därför inte att åkerarealen ska minskas.

Spridning av slam

Spridning av slam från reningsverk är ett sätt att åstadkomma en recirkulation så att till jorden återförs vad som tagits därifrån med de färdiga produkterna. Detta är i princip något bra och eftersträvansvärt. Problemet är att i reningsverken samlas avfall som innehåller skadliga beståndsdelar, som tungmetaller, lösningsmedel och andra gifter.

Gränsvärden måste fastställas, som är så låga att åkermarkens produktionsförmåga och näringsbalans inte förstörs och så att produkternas kvalitet inte påverkas. I avvaktan på att sådana gränsvärden fastställs, bör inte spridning av slam på åkermark tillåtas.

Naturvården i jordbruket

Dagens jordbrukslandskap domineras av åker. "Odlingshinder", som åkerholmar, dikeskanter eller stenrösen utgjorde viktiga livsbetingelser för många växt- och djurarter. Att beteshagmarker och slåtterängar försvunnit har fått förödande konsekvenser för många djur och växter. I dag är 300 kärllväxter starkt hotade, 200 av dem hör hemma i odlingslandskapet. I ett ekologiskt anpassat jordbruk är naturvården en självklar del. Utarmningen av flora och fauna får inte fortsätta. De arter som vi i dag förlorar kan vi inte i framtiden få tillbaka. Naturvårdsinsatser i jordbruket är av största vikt. Lantbruksstyrelsen ska därför utöver vad regeringen föreslår få ytterligare 5 000 000 kr för detta ändamål. Samtliga resurser för naturvård i odlingslandskapet bör samlas hos SNV.

Djurhållning

En ny inställning till djurhållning håller på att växa fram. Denna förändring kom till uttryck i den djurskyddslag som riksdagen antog 1988. Det ökade hänsynstagandet till husdjurens trivsel och naturliga behov som kommer till uttryck i lagen stämmer väl överens med en världsuppfattning där naturen är en helhet och människan liksom djur och växter ingår som delar. Men lagen ensam förändrar inte verkligheten. Det behövs både ökad tillsyn, ökad forskning och mer rådgivning och information kring djurhållning för att lagens intentioner skall förverkligas. Vi föreslår därför att Lantbruksstyrelsen får, utöver regeringens förslag, 4,7 mkr att användas till:

- rådgivning och kurser för jordbrukare
- intern fortbildning
- två nya tjänster vid veterinär- och husdjursavdelningen m m.

Dessutom vill vi anslå 600 000 kr för utbildning av personal vid kommunernas miljö- och hälsoskyddsförvaltningar.

På de kommunala miljö- och hälsoskyddsförvaltningarna läggs nu en lång rad nya uppgifter, bl a ökad tillsyn över miljöfarliga verksamheter, ökat ansvar för livsmedelskontroll och också ökat ansvar för djurskydd och djurmiljö. Samtidigt är djurskyddet ett område som i många kommuner p g a bristande resurser måste sättas åt sidan. Vi föreslår därför att ett statligt bidrag inrättas för att kommuner skall kunna bygga upp en djurskyddsverksamhet. 5 000 000 kr bör anslås till detta. För forskning på Sveriges lantbruksuniversitet kring djurhållning bör anslås, utöver regeringens förslag, 1 000 000 kr.

Etableringskontroll

Mot bakgrund av vad som tidigare i motionen anförts om behovet av ett varierat jordbruk föreslår vi införandet av en etableringskontroll inom animalieproduktionen. Etableringskontrollen skall gälla företag som genom en nyinvestering uppnår 50 djurenheter. Syftet med kontrollen är att hänsyn ska tas till balansen mellan djurhållning och växtodling, till miljön och det tillgängliga produktionsutrymmet.

Arbetsförhållanden och förtjänstmöjligheter

En minskad hantering av handelsgödsel och bekämpningsmedel kommer också att innebära en förbättrad arbetsmiljö för de som arbetar i jordbruket. Ett mer ekologiskt anpassat jordbruk kommer att sysselsätta fler än dagens jordbruk gör. Redan i dag råder brist på lantarbetare. Utbildning och lönevillkor måste formos så att lantarbetet blir attraktivt.

Förtjänsterna inom jordbruket är i dag mycket ojämnt fördelade, många små företag måste kombineras med andra sysselsättningar för att inkomster ska räcka till medan många stora jordbruksföretag har god lönsamhet. Den hittills förda jordbrukspolitiken har medfört att en allt för stor del av stödet kanaliseras till de stora, lönsamma jordbruksföretagen. Inför den kommande omläggningen av jordbrukspolitiken vill vi framhålla nödvändigheten av att en större del av samhällets stöd kommer de mindre jordbruksföretagen till del. Samhället bör i större omfattning än hittills befrämja gemensamt utnyttjande av maskinpark t ex genom kooperativ. För detta ändamål bör anslaget för jordbrukets inre rationalisering kunna utnyttjas.

Minska sårbarheten

Vårt jordbruk är sårbart. Vi är mycket beroende av importerade insatsmedel, t ex handelsgödsel och bekämpningsmedel. Vi är också beroende av ett omfattande och fungerande distributionsnät. Vi är beroende av att eltillförseln inte sviktar. Dessa aspekter av jordbrukets sårbarhet är minst lika viktiga som behovet av en viss jordbruksareal.

Först och främst måste en sårbarhetsanalys göras, som tar upp inte bara beredskapen för krig eller avspärrning utan också en beredskap inför andra typer av katastrofer. Vi måste minska behovet av importerade insatsvaror. Vi måste få ett jordbruk väl fördelat över hela landet och med en likaledes väl fördelad förädlingskedja, så att andelen långa transporter kan minskas. En sådan utveckling gynnar även miljön genom att bidra till minskningen av långväga lastbilstransporter.

Jordbruk i hela landet

Förutom att ett jordbruk i hela landet minskar sårbarheten, så innebär det många andra fördelar. De regionalpolitiska aspekterna är viktiga. Jordbruket utgör i många delar av landet en stomme kring vilken en bygd byggs upp. Om jordbruket försvinner så blir det ett hårt slag mot hela bygden. Ur konsumentsynpunkt är det oerhört viktigt att det produceras livsmedel i hela landet. Det är en förutsättning för tillgången till fräscha livsmedel utan konserverande tillsatser. Det är också en förutsättning för de nödvändiga ökade kontakterna mellan producenter och konsumenter. Närheten till produktionen gör det också möjligt att få större inblick i hur produktionen bedrivs. Men en levande landsbygd är också en nödvändig beståndsdel i det som kallas livskvalitet. Det odlade landskapet, med sin öppenhet och omväxling, har omistliga kulturvärden. De marker som tidigare generationer med stor möda odlat upp måste bevaras.

De norra delarna av vårt land har också speciella förutsättningar för viss jordbruksproduktion, t ex potatis, morötter och andra rotfrukter, som måste tas tillvara och utvecklas.

Till frågan om stöd till jordbruket i Norrland och stöd till landsbygdsutveckling såväl i norr som i landets södra och mellersta delar, avser regeringen återkomma, dels i samband med en översyn av prisstödet till norra Sverige, dels i samband med att den parlamentariska livsmedelspolitiska arbetsgruppen lämnar förslag. Vi anser att det krävs ett fortsatt starkt samhälleligt engagemang för att bibehålla och utveckla ett jordbruk i hela landet. Formerna för detta bör bli föremål för diskussion. Vi anser också att en utökad satsning på landsbygdsutveckling är nödvändig. Bevarandet av ett jordbruk i hela landet är en nödvändig beståndsdel i en långsiktig livsmedelspolitik.

Bryt monopolen

Livsmedelsproduktion är inte bara jordbruk. Efter produktionen finns hela kedjan av förädlingsindustri, grossister och detaljhandel. Även förädlingsleden, grossister och detaljhandel präglas av en långt gången strukturrationalisering. Det innebär en storskalig produktion med försämrad matkvalitet som följd. För livsmedelsarbetarna har detta inneburit en utarmning av arbetets innehåll och yrkeskunskaperna. Livsmedelsarbetarförbundet har därför länge krävt en offensiv mot den pågående utvecklingen. Decentralisering och ökat inflytande för konsumenterna förespråkas, samt bättre arbetsvillkor. Försök från konsumenter och producenter att bryta upp monopolen bör uppmuntras och befrämjas av samhället. Den utredning som nyligen tillsatts

för att granska konkurrensförhållanden bör särskilt granska livsmedelsindustrierna.

Mot. 1988/89
Jo267

Marknadsföring av miljöbegreppet

Allteftersom miljömedvetenheten ökar och också intresset för produkter framställda utan onödiga tillsatser och metoder, så har också intresset för att exploatera dessa begrepp ökat. Begreppen miljövänlig, naturlig, hälsosam förekommer flitigt i olika kombinationer. Villkoren för användandet av sådana begrepp måste preciseras. Innehållsdeklarationer på livsmedel måste förändras. Antal besprutningar och använda medel bör anges, liksom producentens namn. Vi föreslår att berörda myndigheter i samråd med representanter för konsumenterna och producenterna utarbetar regler för detta.

Skärpt livsmedelskontroll

Kontrollen av livsmedel måste skärpas. Fusk förekommer med märkningsdatum och på andra sätt. En ökad kontroll förutsätter ökade resurser till kommunernas miljö- och hälsoskyddsförvaltningar, som på det lokala planet har att utöva tillsynen. En avgiftsfinansiering kan tänkas, men i ett uppbyggnadsskede behöver kommunerna förstärkta resurser till denna verksamhet. Vi föreslår därför att 5 000 000 kr anslås för utökad kommunal livsmedelskontroll. Även livsmedelsverket behöver i uppbyggnadsskedet ökade resurser för denna verksamhet. Kraven på inhemskt producerade och på importerade livsmedel måste ställas lika höga. Analyser av produkten ger inte alltid svar på frågan om vilka metoder och tillsatser som använts. I sådana tveksamma fall bör import från länder, som tillåter metoder och tillsatser som inte är tillåtna här, förbjudas. Sekretessen vid livsmedelskontroll måste hävas. Konsumenternas rättighet att veta vilka produkter som inte uppfyller kraven måste väga tyngre än motpartens intresse av att inte bli avslöjad.

En ökad alternativ odling innebär också att det behövs mer resurser till kontroll av alternativodlade produkter. Det finns annars en risk att det skapas osäkerhet kring vad som ryms inom begreppet alternativodlat. Kontrollföreningen för Alternativ Odling, KRAV, måste ges större möjlighet till att utöva sin kontroll samt till information, rådgivnings- och utbildningsinsatser. I avvaktan på att ett färdigt förslag för samhällsstöd till jordbruksnäringen i framtiden ska utformas, föreslår vi att KRAV för budgetåret 1989/90 får 1 000 000 kr för att möta det snabbt växande behovet av produktkontroll. Det är nödvändigt att konsumenterna ges garantier för hur produkterna odlats.

En livsmedelsproduktion över hela landet ökar möjligheterna till kontakter mellan producenter och konsumenter och därmed också möjligheten att känna till hur produktionen går till. Inom förädlingsleden måste insynen för konsumenterna öka. Det kan ske dels genom att verksamheten med kommunala konsumentrådgivare byggs ut, dels genom att lokala konsumentråd eller -nämnder inrättas.

Matkostnaderna är för höga

Mot. 1988/89

Jo267

På 10 år har matkostnaderna stigit med 140%. Vid internationella jämförelser hamnar Sverige i topp. Denna utveckling måste brytas. I de nu pågående diskussionerna kring en framtida livsmedelspolitik måste konsumenternas självklara rätt till hög kvalitet till rimliga kostnader äntligen ges högsta prioritet. I avvaktan på att denna långsiktiga politik formas bör mjölksubventionerna finnas kvar. Vi avvisar därför den av regeringen föreslagna sänkningen av mjölksubventionerna med 250 000 000 kr. En åtgärd som snabbt sänker matpriserna är ett avskaffande av matmomsen. EG, som alltid annars framställs som ett efterföljansvärt exempel, har en matmoms på lägst 4%.

Offentlig upphandling

Stat, kommuner och landsting är stora upphandlare av mat till sina storkök; inom vård, barnomsorg, skolor och äldreomsorg. Det måste bli möjligt att göra matens kvalitet till ett tungt vägande skäl vid offentlig upphandling av mat. Lokala producenter måste kunna prioriteras. Detta kan motiveras av kvalitetsskäl. Alternativt odlade produkter är av högre kvalitet med avseende på proteiner och vitaminer. Korta transporter gör maten fräschare. Vid offentlig upphandling av mat bör därför alternativt odlade produkter prioriteras.

Forskning och utbildning

Forskning och högre utbildning när det gäller jordbruk bedrivs i dag framför allt vid Sveriges lantbruksuniversitet och genom SJFR (Skogs- och jordbrukets forskningsråd). Denna forskning och utbildning är nu ifrågasatt. Vi delar uppfattningen att den behöver förändras. Forskning och utbildning måste bli inriktad på att ta itu med problemen när det gäller jordbruksproduktion och livsmedelsframställning i övrigt. Det är inte riktigt att Sveriges lantbruksuniversitet i sådan omfattning som nu är beroende av extern finansiering. Skall forskning och utbildning betjäna den som har råd att köpa den? Vi anser inte det. Därför avvisar vi den neddragning av anslaget till utbildning som regeringen gör i sitt förslag. Ytterligare 7 156 000 kr bör anslås till SLU. Vidare bör ytterligare 3 miljoner kr anslås till forskarutbildning. Det är av största vikt att rekryteringen tryggas så att de framtida behoven kan tillgodoses. Ett område som redan är av stor betydelse och kommer att bli ännu viktigare i framtiden, är bioteknik. Vi föreslår därför ytterligare 2 000 000 kr till denna utbildning. Vi har tidigare i motionen tagit upp behoven av forskning kring alternativ odling och kring djurhållning. Vi föreslår också att ett fristående forskningsinstitut ska byggas upp. Syftet ska vara att öka produkternas kvalitet utifrån konsumenternas krav. Institutet ska vara oberoende av nuvarande maktgrupper inom livsmedelsindustri och produktion. Det ska utveckla ett samarbete mellan konsumenter, producenter, forskare och fackföreningsrörelsen och miljörörelsen.

Sveriges lantbruksuniversitet bör få 500 000 kronor utöver vad regeringen föreslår för att finansiera det utökade antalet platser på skogsteknikerlinjen som riksdagen beslutat om.

Ett globalt perspektiv

Jorden kan försörja sin befolkning, men gör det inte. I ett globalt perspektiv är orättvisorna fruktansvärda. Den svenska inställningen och det aktiva handlandet när det gäller jordbruksfrågor måste byggas på en solidaritet med tredje världen. I-ländernas höga subventioner till det egna jordbruket leder till dumpade världsmarknadspriser. Därigenom tvingas u-länderna sälja sina jordbruksprodukter till så låga priser att producenternas villkor blir omänskliga. U-länderna måste få bygga upp en egen livsmedelsproduktion med rimliga villkor.

På många håll i världen pågår en skövling och utarmning av naturen, regnskogar huggs ner osv. Översvämningar och jorderosion är också konsekvenser av en felaktigt bedriven jordbruksproduktion. I-länderna måste sluta förtrycka och suga ut u-länderna om denna skövling ska kunna upphöra.

Målet är: I varje land skall det vara en så varierad jordbruksproduktion som de naturliga förutsättningarna möjliggör. I världsmåttstock måste balans råda mellan de näringsämnen som förs bort från ett land och de som tillförs detta lands jordar. Annars kommer vi inom en snar framtid att ha förott jordens förmåga att producera livsmedel.

Hemställen

Mot bakgrund av vad i motionen anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om behovet av en långsiktig livsmedelspolitik som underlag för svenska ställningstaganden i internationella förhandlingar.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om behovet av att utveckla och bevara det svenska jordbruket.

3. att riksdagen uppdrar åt regeringen att vid internationella livsmedels- och jordbruksförhandlingar lägga stor vikt vid miljö- och kvalitetsaspekter,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att grunderna för en långsiktig livsmedelspolitik skall vara:

- ett ekologiskt jordbruk
- ett jordbruk i hela landet
- goda arbetsförhållanden och försörjningsvillkor för de som arbetar inom jordbruk, förädlingsindustri, distribution och handel
- reellt inflytande för konsumenterna i livsmedelsproduktionens alla led
- ett jordbruk med låg sårbarhet i krissituationer

– en solidaritet med tredje världens länder inom de internationella relationerna på jordbruksområdet,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett permanent stöd för omläggning till alternativ odling,

6. att riksdagen beslutar att samma krav skall gälla för såväl inhemsk som importerad frukt,

7. att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts med uppgift att utreda formerna samt behovet av ett stöd till trädgårdsnäringen,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag till utformande av ersättning för verksamhet vid sk modelltgårdar,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en successiv utbyggnad av verksamheten med rådgivning i alternativ odling,

[att riksdagen beslutar att avgifterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel fördubblas,¹]

[att riksdagen hos regeringen begär förslag till avgiftssystem för bekämpningsmedel som baseras på bekämpad areal och inte på mängden använt bekämpningsmedel,¹]

[att riksdagen hos regeringen begär förslag om fortsatt successiv upptrappning av avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel över en 10-årsperiod.¹]

10. att riksdagen beslutar att spridning av slam på åkermark förbjuds till dess att gränsvärden som skyddar miljö och produkter fastlagts,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag till etableringskontroll för jordbruksföretag som genom nyinvesteringar uppnår 50 djurenheter eller mer,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om att en större del av jordbruksstödet bör gå till mindre företag,

13. att riksdagen hos regeringen begär att utredningen om konkurrensförhållanden i svensk industri särskilt ska se över situationen inom livsmedelsproduktionens förädlingsled samt lämna förslag till åtgärder,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att berörda myndigheter bör utarbeta regler för marknadsföring med begrepp förknippade med miljö,

15. att riksdagen hos regeringen begär förslag på förändrad innehållsdeklaration för livsmedel. i enlighet med vad som i motionen sägs,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om att vid offentlig upphandling av livsmedel konsumenternas behov av giftfria och högkvalitativa livsmedel skall tillgodoses,

17. att riksdagen hos regeringen begär förslag till uppbyggnad av ett oberoende forskningsinstitut,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om solidaritet med tredje världen,

19. att riksdagen beslutar anslå 1 000 000 kronor till Lantbruksstyrelsen, B1, för inrättande av tre tjänster som rådgivare i alternativ energi,

20. att riksdagen beslutar anslå utöver regeringens förslag, till Sveriges lantbruksuniversitet, B1, 1 000 000 kronor för forskning kring alternativ odling,

21. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, till Lantbruksstyrelsen, B1, 2 800 000 kronor för åtgärder för minskat växtnärläckage,

22. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, 800 000 kronor, till åtgärder för att minska användningen av bekämpningsmedel,

23. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, högst 9 000 000 kronor, till Lantbruksstyrelsen, B10, för miljöförbättrande åtgärder i jordbruket,

24. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, till Lantbruksstyrelsen, F12, 4 700 000 kronor till förbättrat djurskydd och förbättrad djurmiljö,

25. att riksdagen beslutar anslå, till Lantbruksstyrelsen, F12, 600 000 kronor för utbildning av kommunalt anställda i djurskydd och djurmiljö,

26. att riksdagen beslutar anslå, till Lantbruksstyrelsen, F12, 5 000 000 kronor för kommunal djurtillsyn,

27. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, till Sveriges lantbruksuniversitet, G1, 1 000 000 kronor för forskning kring djurhållning,

28. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, till Kommunal livsmedelskontroll, F1, 5 000 000 kronor,

29. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, till Livsmedelsverket, F1, 9 000 000 kronor för livsmedelskontroll,

30. att riksdagen beslutar anslå, till KRAV, 1 000 000 kronor för utbyggnad av kontroll av alternativt odlade produkter,

31. att riksdagen beslutar anslå, till mjölksubventioner, C3, 250 000 000 kronor,

32. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, till Sveriges lantbruksuniversitet, G1, 7 156 000 kronor,

33. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, till forskarutbildning vid Sveriges lantbruksuniversitet, G4, 3 000 000 kronor,

34. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, till Sveriges Lantbruksuniversitet för utbildning i bioteknik 2 000 000 kronor,

35. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, till det utökade antalet platser på skogsteknikerlinjen 5 000 000 kronor,

36. att riksdagen beslutar anslå, utöver regeringens förslag, till främjande av rennärigen, B8, bil 11, 6 750 000 kronor.

Stockholm den 25 januari 1989

Mot. 1988/89
Jo267

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Annika Åhnberg (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

